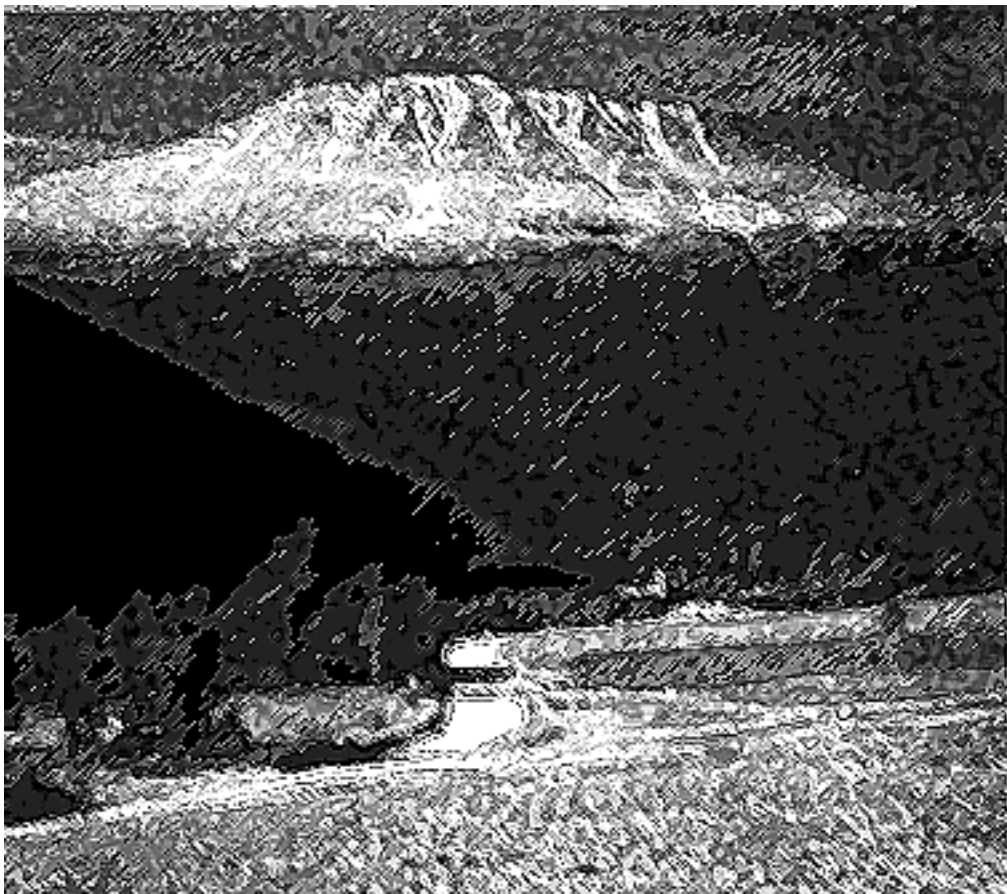

Udbygning af fjeldene Til glæde for hvem?

**Overvejelser
med udgangspunkt i
planerne om at udbygge Gausta-fjellet**

**af
Line Antoft**

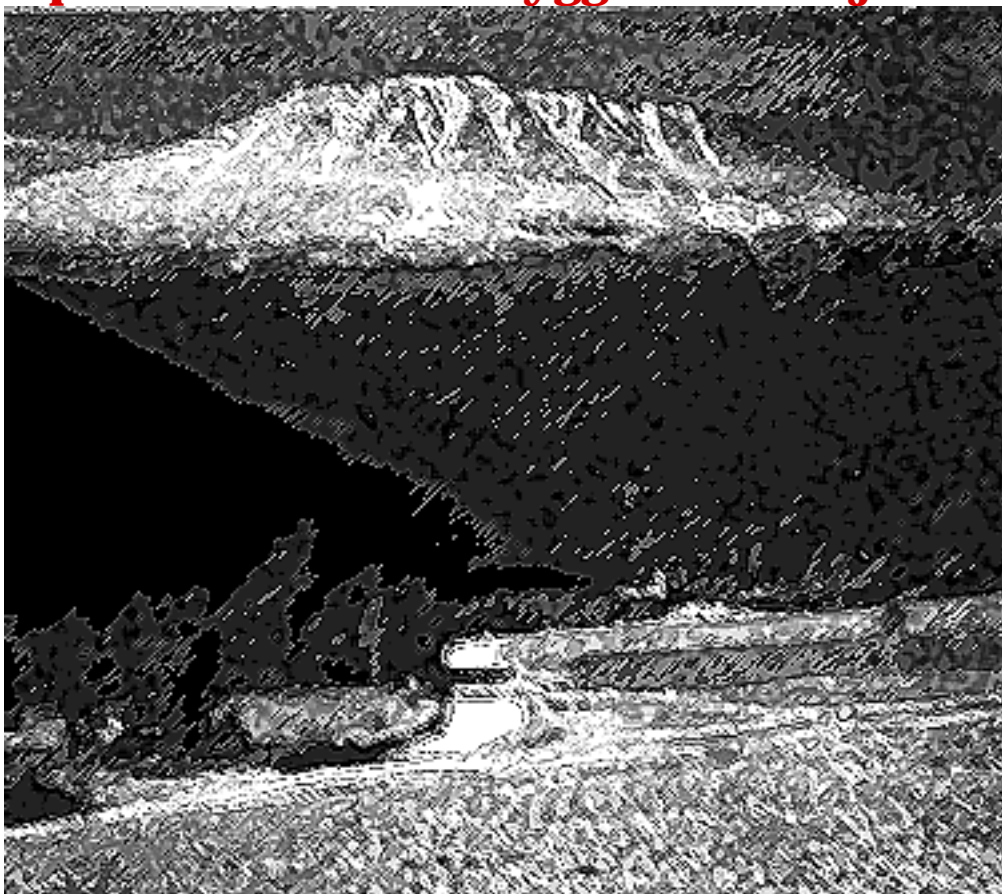
Udgivet af

www.vejlederkreds.dk

Udbygning af fjeldene Til glæde for hvem?

**Overvejelser
med udgangspunkt i
planerne om at udbygge Gausta-fjellet**

af
Line Antoft

Indhold.

1. Inledning	s. 3
2. Der skal bygges ved Gausta	s. 5
2.1. Argumenter for iværksættelse af projektet	s. 6
2.2. Argumenter imod iværksættelse af projektet	s. 8
3. Diskussion	s. 10
4. Konklusion	s. 14
5. Litteraturliste	s. 15

1. Indledning.

Der bliver bygget stadig flere og flere aktiviteter og turistattraktioner for friluftsfolk, sportsudøvere og børnefamilier. Såsom skiløjper til både alpintskiløb og langrend, skøjtebaner, golfbaner og vandrerstier. Det indebærer store forandringer i naturskønne områder, de "vilde" naturområder skal gøres mere "attraktive", lettere tilgængelig for mennesket. Infrastrukturen bygges op ved f.eks. at bygge flere asfalterede veje, med det mål for øje at gøre det lettere og mere overkommeligt at bevæge sig i naturen, at komme til fjelds. De fleste vil vel også gerne sove komfortabelt, kunne få varmet kroppen foran ilden, men helst ikke ude i vildniset i telt eller under åben himmel. Det skal være komfortabelt at være i naturen i fjeldet. Derfor bliver der bygget hytter i massevis. Lige for tiden er der kommet et stort boom i hyttebygning i Norge, til både privat- og udlejningsmæssige formål (Dahle, 2001). Nye alpin- og golfanlæg betyder et behov for inkvartering og derfor medbringer disse hoteller.

Det er muligt at forhindre indgreb af denne karakter i naturen ved f.eks. at frede disse områder, men det kan medføre helt andre problemerstillinger. Tag for eksempel Kullen ved vestkysten i Sverige, et attraktivt klatre- og dykkested, et skønt område med skov, vandløb og lodrette klipper som forsvinder ned i havet. Det er et fredet område, hvor der ikke er mulighed for overnatning i det fri og tænding af bål i naturen. Det er forbudt. Aktiviteter af denne karakter vil forstyrre naturfreden og dyrelivet, specielt fuglelivet. I den konkrete situation har fredning af området begrænset muligheden for et aktivt friluftsliv kraftigt. Paradoksal nok så er der midt i området etableret en kæmpe golfbane, med dertilhørende parkeringspladser og hotel. Det er netop disse, som sætter pris på en menneskebeholdt natur, og det repræsenterer en golfbane, med dens konstruerede natur med små damme, den grønne "green", og de små øer med træer, der har et specifikt menneskeskabt formål.

Er det friluftsliv at kunne komme ud i naturen med mindst mulige anstrengelser? Er det her med til at skabe en endnu større fremmedgørelse af naturen? Hører det overhovedet hjemme i Norge med sommer- og vinter-anlæg på størrelse med dem i Alperne? Måske er det fremtiden ikke at kunne skue eller bestige en fjeldtop, uden at skulle konfronteres med liftanlæg og andre tekniske konstruktioner! Eller er situationen sådan, at de mennesker, der på den ene eller anden facon bruger naturen til friluftaktiviteter, netop gerne vil have etableret flere liftsystemer, så det er muligt at tage i fjeldet og kun køre nedad og dermed begrænse naturoplevelserne til liftsystemer og komfortable overnatningsmuligheder som hoteller og hytter undervejs.

I Telemark nær Rjukan ligger et stort fjeldområde Gaustablikk, som har tilgang til Hardangervidda. Gaustatoppen Invest AS har købt udbygningsrettighederne til dette areal på 10.000 dekar ved Gaustatoppen. Arthur Buchardt og Hallvard Flatland, der står bag Gaustatoppen Invest AS, ønsker sammen med Tinn kommune, at skabe et internationalt helårs rejsemål for familier og ungdom. målet er at etablere et af Skandinaviens største skianlæg med Telemarksløjpe, som starter i 1350 meters højde og med en faldhøjde på 1100 meter, plus 35 andre mere eller mindre krævende alpinløjper med dertilhørende slæpelifter, stolhejse, hoteller, hytter og den nødvendige infrastruktur. Det vil blive en investering, som over en tiårsperiode vil overstige 700 millioner norske kroner. Derudover skal der også investeres i golfbaner og andre aktiviteter, som kan tiltrække turister udenfor skisæsonen (Johansen, 2000).

Jeg har valgt at beskæftige mig med dette emne, fordi det er aktuelt og stadig er under behandling (den fuldendte plan vil ikke ligge færdig før juni 2001), og det er derfor interessant at følge behandlingen af sagen og se hvilken argumentation,

der kommer til at ligge til grund for den endelige beslutning. Der er tale om et meget stort indgreb i naturen, der skal foretages, for at projektet kan blive en realitet, og det vil komme til at fremtræde tydeligt i naturen i både sommer og vinter halvåret. Jeg har valgt at koncentrere mig om etableringen af et vinteranlæg i området, da det umiddelbart er det største indgreb i naturen inden for projektet, og som på baggrund heraf har vagt mest debat, de implicerede parter imellem.

I opgaven vil der blive en præsentation af de forskellige meninger og argumenter, der er omkring udbygningen af det aktuelle skianlæg. Dermed også en diskussion om der overhovedet er brug for så stort et anlæg her i Skandinavien/Norge. Hvilken betydning har dette store projekt for de mennesker, som gerne vil nyde fjeldet og naturen uden at skulle konfronteres med de store vinteranlæg. Vil denne kolonialisering af naturen betyde, at der ikke længere er plads til disse mennesker og deres måde at nyde naturen på i de norske vinter fjelde?

Fremgangsmåden vil være først at præsentere projektet omkring etableringen af et alpin anlæg ved Gaustablikk. Dernæst vil der blive redegjort for argumenterne for og imod etableringen af skianlægget. Derefter en diskussion omkring argumenterne for derigennem at kunne besvare de spørgsmål, der er opstillet indledningsvist.

2. Der skal bygges ved Gaustatoppen.

Det er fjellområdet øst for Gaustatoppen (1883 metter), over Kvitåvatn og til Gaustablikk skicenter der skal blive et nyt skieldorado. Et område på 10.000 dekar (10 dekar = 1 hektar). Centrum for området vil blive placeret i 900 meters højde. Anlæggets højdeforskel er planlagt til at være 1600 meter, og løjperne vil næsten ende i Rjukan centrum. Tinn kommune er kommet med en forespørgelse til forsvarsdepartementet om at åbne Gaustabanen for almenheden. Gaustabanen er ejet af militæret og er kun til benyttelse af dem. Der vil blive etableret fem stolhejse og syv nye skitræk, med dertilhørende nedfarter ca. 36 i alt. Derudover er det planlagt, at der skal bygges 600 hytter i området og flere hoteller, så den samlede overnatningskapacitet bliver 8000 nye sengepladser. For liftsystemet vil man opnå en samlet kapacitet på 15.000 personer i timen. Hytterne, lejlighederne og hotellerne skal bygges vest for Svineroivejen og ved Langefonn Fjeldstue og endvidere på begge sider af vejen mod Gaustablikk.

Det er fire fællesejere (sameier), Svineroi Sameie/Dale Fyriegg, Haddelands fond, Hestegrøa Sameie og Langefonn Sameie, der d.14 december 2000 i fællesskab har givet Buchardt og Flatland (Gaustatoppen Invest AS) udbygningsrettighederne over Gaustaområdet. Derudover har Statskog også bidraget med jordområder til projektet.

Dette meget store skiområde vil blive bygget trin for trin. Den nye reguleringsplan, der er grundlaget for, at udbygningen er mulig, vil ligge færdig i juni 2001, og derefter kan projektet iværksættes.

Målsætningen for udbyggelsen af området er, over en tiårsperiode at skabe et internationalt anerkendt rejsemål, på baggrund af en samlet økonomisk investering på over 700 millioner norske kroner. Projektets navn og motto er "Et rejsemål for alle, hele året".

2.1. Argumenter for iværksættelse af projektet.

Norsk Hydro har spillet en stor rolle i næringslivet for Tinn kommune, men nu hvor Hydro siden 60-tallet har nedtrappet sine aktiviteter, har kommunen de sidste år mistet et større antal arbejdspladser, hvilket har medført en række økonomiske problemer i lokalsamfundet. Økonomiske problemer som f.eks. dagpenge til de arbejdsløse som jo skal komme fra kommunekassen, altså Tinn kommune.

De positive økonomiske virkninger, der forventes som en reaktion af den øgede turisme skabt gennem udbyggelsen af vinteranlægget, vil have en række positive konsekvenser for lokalsamfundet. Ved at udvide turistområdet får Tinn kommune mulighed for at udbyde aktiviteter både i vinter og sommer halvåret. Dette vil medføre en spredning af kommunens intægter bredt over hele året og vil dermed være medvirkende til at skabe økonomisk stabilitet, hvilket vil have en positiv indflydelse på opretholdelsen og udviklingen af kommunens andre aktiviteter.

Tinn kommune har identificeret et behov for at videreudvikle sine aktiviteter indenfor turisme, da de mener de har en række naturgivede forudsætninger for at få succes indenfor rejse- og friluftslivet. Det vil medføre en masse nye varierede og spændene arbejdspladser for befolkningen i kommunen med meget forskellige kvalifikationskrav, der sæcielt vil henvende sig til den unge del af befolkningen. Tinn kommune har i de seneste år beskæftiget sig meget med at stoppe nedgangen i befolkningstallet, specielt blandt de unge, som flytter væk fra kommunen i mangel af interessante jobmuligheder. *"Gjennomføring av disse planene vil nok snu denne trenden. Derfor har kommunen vært en pådriver i denne sammenheng"* udtalte Berit Stormoen sig til en pressekonferanse".(Varden, 20.01-2001)

Vinteren kommer tidligt til Gaustablikk. Skicenteret har i de sidste ti år været det skicenter i Norge med de første åbne løjper. Det er idag vanskelig for de små skicentre at fungere som selvstændige virksomheder af økonomiske årsager og som årsag hertil bl.a. naturens luner – manglende snefald. Derfor er de ofte nødsaget til at arbejde sammen med andre mindre skicentre i fylken, og disse skicentres snefattighed har ved flere anledninger skræmt mennesker væk fra Telemark. Ved at udvide Gaustablikk skicenter, vil centeret opnå en størrelse, som kan tiltrække sig turismen uafhængigt af de andre skicentre i fylken.

"Det er mange ting som fikk oss til at å bli med på denne avtalen, men kanskje aller mest var det de naturgitte forutsetningene", fortæller Buckhardt (Varden, 20.01-2001). *"Her fins det høydeforskjelle som kan måle seg med Europatoppen, og Gausta har kapasitet til å bli Norges største fjelldestinasjon. Oslogryta er også viktig. I tille har vi jo Rjukan sentrum for dem som er her over lengre tid og kjanske har lyst på en tur på kino eller kafé"*, avsluttete han.

En fordel for området er den geografiske beliggenhed. Som Buckhardt beskiver det, så ligger Oslo ikke langt fra Gausta. Både Oslo, Vestfold og Arendalsområdet ligger inden for en køretid på tre timer, og i forhold til resten af Europa, ligger Gaustablikk centralt placeret i forhold til adgang til fly og færger. Der er altså opbygget en infrastruktur, som kan matche den forventede tilstrømning af skiturister ikke bare fra Norge, men fra de andre Skandinaviske lande og resten af Europa.

Målsætningerne for Tinn kommune bliver at påvirke koncepter, løsninger omkring udbygningen af skicentret, som vil skabe flest nye arbejdspladser i netop deres kommune. De vil forsøge at få tilrettelagt en række reguleringsbestemmelser, der vil betyde, at destinationen for det aktuelle projekt vil komme til at fremstå som et konkurrencedygtigt investeringsalternativ i turismesammenhæng i forhold til andre mulige destinationer som f.eks. Trysil, Hemsedal og Hafjeld.

"Vi mener at det vi skal gjøre her er helt spesielt. Vi begynner med blanke ark, og vi har lært av de andre stedene at det er viktig å ta hensyn til naturen i forhold til utbygging", sier Athur Buchardt".(Johansen, 2000)

Buchardt mener, at de har lært meget af andre store projekter, der kan sammenlignes med det store udbygningsprojekt de selv skal igang med, men også i relation til de naturlige omgivelser, han mener, at det er vigtigt at tage hensyn til.

2.2. Argumenter imod iværksættelse af projektet.

"Planene om heis og skianlegg bør stoppes så snart som mulig", bliver der skrevet i lederen i Fjell og Vidde (Fjell og Vidde, 2001).

I Fjell og vidde mener de, at vi bør behandle fjeldet med respekt, og tænke på de konsekvenser en udbyggelse af skianlægget på fjeldet vil medføre. De forudser, at det om et årti, vil være muligt at komme på toppen af Gausta, ved at betale sig til en transport og dermed undgå slid, sved og tåre. De spørger, om det er sådan, menneskene i fremtiden vil opleve naturen og dyrke friluftslivet (Fjell og Vidde, 2001). Flere i DNT (Den norske turist foreningen) blandt andet Claus Helberg og Solveig Solli er meget bekymrede for, hvordan Gaustatoppens fremtid ser ud i relation til, hvorledes den vil blive anvendt til menneskelige formål (pressemeldning, Tinn kommune, 2001).

Tinn kommune er begavet med store naturskønne områder med masser af uberørt natur, og så er der Gaustatoppen med sine 1883 meter, som flere tusinde mennesker hvert år bestiger, både vinter og sommer. Det er blandt friluftsmennesker kendt som selve juvelen blandt naturperlerne i Telemark fylke. Området har stor betydning for friluftslivet i det lokale samfund, men også i mere overordnede og nationale sammenhænge. En betydning der skal søges på baggrund af den uberørte natur. En stor andel af de turister der besøger Gaustatoppen og det nærliggende område, gør det på barmark, de bliver netop tiltrukket af den vilde natur, og det at være en del af denne vilde natur.

NNV (Norges naturvern forbundet) i Telemark opfordrer Tinn kommune til at satse på uberørt, dramatisk natur som det vigtigste trækplaster for turismen. De roser Tinn kommune for, at der ikke planlægges bebyggede områder over trægrænsen, men de er meget imod de planer, der betyder væsentlige indgreb i naturen i form af liftsystemer og alpinløjper i disse områder. En stor del af disse liftsystemer og dertilhørende løjper vil blive placeret over trægrænsen, og vil da visuelt komme til at betyde meget og samtidig påvirke eller ødelægge naturen yderligere.

" Å redde dig, Gausta, står ikke længer i den enkeltes makt. Bare gravsangen over din sjæl kan han synges. Du er blit offer for et folk, som er høidernes fiende, i landskapet som i sitt eget sind. Kan viddeluften bli til møkk på Rjukan, så kan vel også morgenguldet om din tinding bli til klingende hotellvertguld. Du skal bidra til å forme en ny slekt, som ikke vet at værdiene gror i forsagelsens jord, som larmer fra "seir" til "seir" uten å ane, at de betaler med tilblivelsens glæde". (Zapffe, s.131)

At udbygge Gaustablikk skianlæg, vil som konsekvens lægge et stort pres på naturen i området. Når der skal planlægges og tilrettelægges en løjpe som en del af udbygningen af området, vil det typisk betyde en påvirkning eller ofring af plante- og dyrelivet i området. For at konstruere en løjpe efter byggereglerne, må nedfarten være ca. 80 m bred og med en længde som passer forholdende. (Gilberg og Norges skiforbund) Det betyder, at der vil blive ryddet for de træer og planter, som måtte være placeret u hensigtsmæssigt i forhold til etableringen af løjpen ud fra de ovenstående kriterier, hvilket ofte vil medføre, at også områdets naturlige dyreliv vil blive påvirket, idet deres naturlige levepladser fjernes eller ændres. Præparering af løjper, laver tit så stor slitage på jorden, på grund af de gentagne store mængder sne, som bliver presset sammen, at der i sommer halvåret ikke kan gro andet en græs på disse udsatte steder og i yderste tilfælde slet ingenting. Derudover er en vigtig del af præpareringen af løjperne påføringen af salt, en handling der har til formål at gøre isede løjper bløde og mere tilgængelige for skiløberen. I andre tilfælde bruger man også snebindene kemikalier, der gør, at vandet mellem sne- og iskrystallerne bindes/fryses, der så gør at det bliver nemere for sneen at fæstne sig. Den måde at præparere løjperne på kan medføre en

overgødning af jorden og kan få som konsekvens, at der skabes en forurening af grundvandet i området.

Når et alpint anlæg bygges installeres der typisk også snekanoner. Dette til trods for at området kan regnes for snesikkert. Disse kanoner installeres som en sikkerhed for, hvis sneen i en periode af sæsonen ikke er tilstrækkelig til at give et acceptabelt skiføre. Hvis området viser en mangel på sne en del af sæsonen, vil skituristerne finde alternativer til deres vinterferie, hvilket ofte vil betyde negative økonomiske konsekvenser for området og dermed også for Tinn kommune. Anvendelsen af snekanonerne betyder, at der bruges meget store mængder af energi og vand (og så støjer de meget og kan derigennem være til gene for nærmiljøet, specielt når de aktiveres om natten). Det er dog muligt at anvende visse bakterier, som vil mindske energiforbruget under sneproduktionen, for eksempel den frysetørrede og bestrålede bakterie "Snomax". Vandet som tilføres under sneproduktionen er i flere tilfælde beriget med næringstoffer som natrium og svovl. Brugen af disse former for bakterier og stoffer i produktionen af sne kan medføre, at der sker ændringer i artsspejlet, af de levende organismer, der er en naturlig del af området. (Gilberg)

3. Diskussion.

"For å begynne in medias res, kjære Jørgen, - hvordan mener du man bedst kan lette adkomsten for flest mulig til de tindepartier i vort land, som endnu, reiselivsmæssig set, er underutviklet område?"

"Hvad behager?"

"Jeg mener strøk hvor turisten kan risikere å støte på ting som ikke er omtalt i brochyrene. Holder du på selvbetjeningskojer eller større hoteller? Sverger du til veianlæg, jernbane, kabelheis eller tandhjulstunneller - som middel til å frakte de flest mulige ind til hjertet av vore alpine herligheter?"

*"Hjerter skal helst ikke utsættes for organisert tungtrafik. Indtil 1910 var det kanskje en opgave at "åpne fjeldet". Idag gjælder det tvertimot å **lukke** det lille som er igjen. De aller siste reserver. Ikke for virkelige venner. Men for alt som heter ingeniører og restaurantforbund." (Zapffe, s.132)*

Man kunne måske godt si, at mennesket står ved et vendepunkt i forhold til en beslutning om, hvorvidt de skal vælge at "**lukke**" fjeldet, som Jørgen siger i det ovenstående citat, eller om de skal fortsætte med at satse på udbygning af aktivitetsanlæg i de norske fjelde? For Tinn kommune og Telemark fylke er det en åbenlys stor fordel at satse på rejselivet, turismen. For som tidligere beskrevet, vil det få store økonomiske konsekvenser af positiv karakter og dermed mange nye spændende arbejdspladser til lokal befolkningen, hvis de satser på at udbygge Gaustablikk skianlæg. Ved at skabe flere spændene arbejdspladser, vil Tinn kommune også have lettere ved at fastholde et befolkningsgrundlag, der kan give kommunen et ordenligt økonomisk fundament. Men er det kommunens økonomiske velbefinden, der er det vigtigste, eller spiller miljøet, naturen også en rolle i det her projekt? Det tyder på, at det er Tinn kommunes økonomiske velbefinden, der vejer tungest i denne her sammenhæng, i hvert fald i forhold til projektbeskrivelsen af udbyggelsen af Gaustablikk (Amdahl). Det er besynderligt, at i et land som Norge, som sætter så stor pris på friluftsliv, at det miljømæssige ikke opnår en højere status og prioritering i projektplanerne for den aktuelle udbygning, da det er et stort indgreb, der skal foretages i naturen. Men vi snakker selvfølgelig også om menneskenes velvære, deres sundhed, deres sociale velvære, og det hænger unægtelig sammen med kommunens økonomi og evne til at skabe velfærd, både socialt og sundhedsmæssigt. Det er en velvære, som netop findes som en del af friluftslivet, og som kan udøves uanset alder og køn. Ved at Tinn kommune sætter naturen og friluftslivet højere på den politiske dagsorden, vil de opnå nogle fordele på det velfærdsmæssige område uden store økonomiske omkostninger. Så det centrale er, at der skal tænkes mere på miljøet i den konkrete projektplan om udbygningen af Gaustafjeldet. Da der er andre modeller, som kan bidrage positivt til Tinn kommune og dens befolkning.

Målsætningen for Tinn kommune er tydeligt at finde en række løsninger, der ville kunne bidrage med det største antal arbejdspladser, og som vil kunne etablere vinter aktiviteter, der kan måle sig med de konkurrerende områders tilbud om netop vinteraktiviteter.

"Bærekraftig udvikling er viktig. Jeg anbefaler at kommunen legger til grunn målet om lokal bærekraft som innebære å styrke befolkningsgrunlaget, arbeidspladser lokalt og ta hensyn til natur og kultur. Den globale bærekraft anbefaler jeg at kommunen driter i, det får nasjonale og internasjonale politikere ta sig af", siger Arthur Buckhardt. (Pressemelding, d 10.01-2001, NNV).

Den udtagelse som Buchardt kommer med her, er simpelthen for fokuseret på at fralægge sig ethvert ansvar i forhold til naturen og udelukkende ville tænke i økonomiske og ikke bæredygtige forhold. At "drite" i den globale bærekraft og

overlade det til politikerne, som han så "smukt" udtrykker det oven for, er det samme som at "drite" i menneskenes eksistens, overlevelse. Som Tone Skau Jonason (Pressemelding, d. 10.01-2001. NNV) har udtalt, er det jo netop de lokale myndigheder, som er med til at sikrer en form for helhed indenfor løsningen af miljøproblemerne, nationalt og internationalt. Der må og skal samarbejde til. En klar opfordring til Tinn kommune vil være at satse på den uberørte natur som tiltrækningsmiddel for turismen. Men det er også vigtigt at understrege at tænkes der i økonomiske termer, i økonomisk udvikling, vil udbygningen af Gaustafjeldet være en betydeligt større gevinst for Tinn kommune end en satsning på uberørt natur og bæredygtigt udvikling.

Buchardt har flere steder nævnt, at der skal tages hensyn til naturen i forhold til udbygningen. Men kan det lade sig gøre med et udbygingsprojekt som dette? Miljømæssigt er det store ofringer, der gøres og accepteres ved bygning af liftsystemer, nedfarter og beboelser. Træer og planteliv mere generelt som er placeret uhensigtsmæssigt for projektet, vil blive fjernet. Brugen af kemikalier og bakterier i arbejdet omkring præpareringen af pisterne og produktionen af kunstsne vil betyde forurening både på bakken og i grundvandet. Der findes ingen umiddelbare steder i projektplanerne, som behandler dette emne. Det eneste, som nævnes omkring miljøet, er, at bygning af beboelse ikke vil ske over trægrænsen. Det er sørgeligt, at der ikke fokuseres mere på de miljømæssige hensyn i projektplanerne. Det burde være mere tydeliggjort og have førsteprioritet istedet for Tinn kommunes økonomiske velstand.

En af de grunde som fik Buckhardt med på denne plan om udbygningen af Gausta området, var de naturgivede forudsætninger. (Varden, d. 20.10-2001) Men de mennesker, som vil benytte det udbyggede skianlæg, er måske ikke interesseret i, hvorvidt det er et naturskønt område. De koncentrerer sig måske i højere grad om, at der er nogle "coole" bakker og køre på. Så hvorfor udbygge et smukt område som Gausta, når det ikke er selve naturen, der tiltrækker, men kun et spørgsmål om skimæssig udfordring. Der er masser af andre muligheder for at stå på ski i allerede etablerede og velorganiserede lift og løjpesystemer rundt omkring i Norge. Og der er allerede et velfungerende skianlæg ved Gaustablikk. Derimod er der mange, som sætter stor pris på naturområder som Gausta. Det bliver brugt flittigt af turgående både vinter og sommer. Disse mennesker vil forsvinde fra området. De vil typisk søge andre steder hen. Men hvis det er friluftslivet i nærmiljøet, som der skal sættes på, specielt med hensyn til skoler og børnefamilier ved Rjukan og omegn, vil det være bedre at etablere projektet med skianlægget et andet sted hvid, eller måske slet ikke at udbygge det. Menneskene skal lære at sætte pris på naturen og have respekt for den. Denne lærdom opnår man ikke ved at bygge store alpinalæg. Det er vigtigt at komme ud i den vilde natur, bruge naturen på dens præmisser og ikke omvendt.

DNT (Den norske turistforening) er også meget kritisk indstillet over for udbygningen. De er som tidligere nævnt ængstelige for, at Gaustatoppen skal ødlægges. Det er nu imidlertid, en noget dobbeltmoralisk udtalelse af DNT, da de selv har bygget en hytte på toppen af Gausta, således at sommerturisterne kan indtage forskellige former for forplejning efter opstigningens anstrængelser. Derudover er det ovenikøbet også muligt at overnatte på toppen. Hvad har det at gøre med at være ængstelig for Gaustatoppen. De har selv iværksat et initiativ, der har til mål at opnå økonomisk gevinst ved at udnytte naturen, istedet for at bruge den på dens egne præmisser.

I indledningen blev der stillet nogle spørgsmål, bl.a. om, hvorvidt det høre hjemme i Norge med vinteranlæg på størrelse med dem i alperne. Nu til dags, i det moderne samfund er vi jo opvokset med en teknologi, der i høj grad er med til at styre vores hverdagsliv. Vi vokser op i byerne. Byen er blevet vores hjem. Det er der, vi føler os

trygge. Når byen er blevet vores hjem, oplever vi det ikke som noget forkert at gøre indgreb i naturen, som f.eks. udbygningen af med store skianlæg. Det ligger måske mennesket meget naturligt at tæmme mere og mere af den uberørte natur. Det vil blive nemmere at kunne føle sig godt tilpas i naturen, hvis menneskene har teknologien med sig fra byen, som de føler sig trygge ved. Og det vil jo være teknologien, som de vil medbringe sig fra byen, fra deres opvækst. Det, at det bliver lettere og komme ud i naturen, betyder også et øget antal folk som tager på tur. Det kan medføre stor skade på naturen. Slitage på planter og dyr der bliver stresset, kan medføre ændrede levevilkår for disse, og dermed føre til en drastisk nedgang af arter i dyre- og plantelivet. Men i forhold til den instrumentelle naturforståelse som vi i høj grad praktiserer idag, er det ikke underligt, at mennesket finder det naturligt først og fremmest at følge vores egne behov som menneske.

Ved en instrumentel opfattelse af naturen, har dyr og planter intet liv, ikke forstået som at de er døde, men de har ingen egenværdier, ingen "rettigheder". Det indebærer, at menneskene opfatter naturen som et middel, de kan manipulere med og bruge efter egne hensigter. Naturen bliver i høj grad betragtet som et redskab. Når der ingen liv er, har menneskene heller ikke betænkninger, moralske skrubler over at udnytte naturen – at gøre med den hvad vi som mennesker vil. Når naturen intet liv har, har den heller ingen egenværdier, den er død. Men hvis naturen derimod opfattes som levende, vil den pludselig få værdier, egenværdier, og dermed gør det vanskeligere at gøre "hvad som helst med naturen". Menneskene skulle hellere leve med naturen istedet for imod den, leve mere i retningen af en mytisk naturforståelse. I den mytiske tid blev det at bestige et bjerg set som noget stort, noget helligt. I dag bliver det gjort for at komme i aviserne, blive kendte eller som et personligt projekt, der handler om at overvinde bjerget, at overvinde naturen – at besidde naturen. Men heldigvis er alle ikke sådan. Der er mennesker, som tænker mere med naturen end imod den, både i den moderne vestlige verden og til mere afsidigede steder på kloden hos naturfolk, hvor man faktisk kan finde rester af den mytiske naturopfattelse (Hegge, 1993).

Men er det her da friluftsliv? Hvis Norge (og andre lande) gerne vil bevare sine traditioner inden for friluftsliv, og den smukke natur med de høje fjelde, som mange mennesker, ikke bare nordmænd, priser højt. Mennesker, der netop vælger at rejse til Norge, fordi det stadigvæk er muligt at finde stilheden og den uspolerede natur. Hvis disse muligheder skal bestå, må der ske nogle ændringer i forhold til naturforståelsen. Som utrykt i en leder, hvor Gaustatoppen er i fokus, "*Slike fjell må behandles med respekt. Vi bør tenke oss nøye om før vi bygger det ned med allehånde installasjoner*" (Fjell og Vidde, 2001). Menneskeheden er blevet meget fremmedgjort over for naturen, pointen må være at skulle ud og finde den igen. Men at skulle finde naturen igen på en alpinbakke er kan vise sig meget vanskelig, da det intet har med naturen at gøre. Fjeldene må bevares, som de er. Der er ikke plads til store alpine anlæg, og der ligger faktisk heller ikke nogen større norsk tradition inden for etableringen af store skianlæg, selvom der er findes en stor tradition inden for skisporten. Friluftsliv vejer tungere inden for de norske traditioner. Nordmænd vil gerne identificeres med det at være et friluftsmenneske. Der må kunne være plads til begge dele, for oven i at vi ikke må fjerne os fra naturen, så skal vi jo heller ikke benægte udviklingen. Men det betyder ikke, at jeg mener, at vi bare skal bygge yderligere uden samtidig at reflektere nøjere over betydningen af udbygningen både i forhold til naturen og mennesket, men også i relation til den udvikling af vores samfund. Samfundsudviklingen spiller også en rolle i dette spil omkring brugen eller udnyttelsen af naturen. Vi kan bare se på de økonomiske interessere Tinn kommune har i udbygningen af Gaustafjeldet.

På Darwins tid havde man den opfattelse, at livets udvikling var en kamp alle mod

alle. Synet på naturen var det samme. Den opfattelse, mener Arne Næss (1988:17), at vi stadig lever efter, og det er jeg til dels enig i, men jeg vil ikke generalisere det og sige det gælder alle. *"Nogle er stærke, medens andre er svage, og de svageste har ikke livets ret"* (1988:17). Der kunne faktisk siges, at naturen er den svage i forhold til mennesket, og at menneskene er ved at udrydde sig selv, ved at udrydde sit eget grundlag for liv – nemlig naturen. Som Konrad Lorenz også har udtrykt det, *"Den civiliserede menneskehed truer sig selv med økologisk ruin, idet den som blinde vandaler ødelægger den levende natur, der omgiver og ernærer den"* (Lorenz, 1988:10). Menneskene må ha respekten og ærefrygten for naturen tilbage, hvis de vil bevare den og deres egen selvrespekt. Det er der heldigvis stadigvæk mange mennesker, der har og arbejder for. Men der bliver absolut ikke vundet noget tilbage ved at bygge store nye vinteranlæg i de norske fjelde.

Udbyggelsen af Gaustablikk skicenter er et godt billede på den instrumentelle måde menneskene bruger naturen på i dag. Mennesket lever i en verden, hvor det er de instrumentelle værdier, som tæller højest. Tinn kommune, Telemark fylke og Gaustablikke Invest AS. (Arthur Buchardt og Hallvard Flatland) ser helt klart de instrumentelle værdier og den instrumentelle fornuft i at udbygge Gaustablikk Skicenter. Tanken, som ligger hos dem, går på, hvad de opnår ved en udbygelse af skicenteret: Nye arbejdspladser, stor økonomisk gevinst, og det får de netop ved at gøre det nemmere og mere behageligt for mennesket at komme ud i og opholde sig i naturen, for. Målet er helt klart at flere mennesker vil benytte sig af området og midlet er en udnyttelse af naturen. For dem er naturen uden egenverdier, hvilket forhindrer dem i at se konsekvenserne, miljømæssigt og friluftsmæssigt, som en udbygelse af området kan føre til. Måske vil det ikke blive opdaget, før det er for sent.

4. Konklusion.

Der er to hovedpunkter i denne her sag og det er: 1. Tinn kommunes økonomiske velbefinden, og 2. beskyttelse af naturen i området ved Gaustablikk.

Det er helt tydeligt at Tinn kommune og Telemark fylke har tankerne på økonomien i det aktuelle projekt med udbyggelsen af Gaustablikk skicenter. Deres udgangspunkt er at forhøje velstanden i kommunen først og fremmest gennem etablering af flere arbejdspladser, som projektet vil medbringe. Naturen kommer i anden række. Det er selv om der fra flere sidder i debatten omkring udbygningen er kommet flere saglige argumenter imod at udbygge i området eller i det mindste ikke at udbygge så voldsomt. Men argumenter for udbyggelsen er der også, og de bliver tydeligt fremhævet op til flere gange i projektplanerne (Amdahl) frem for de potentielle miljøproblemer, der også ligger i disse. Selv om projektplanerne endnu ikke er færdigarbejdet, ses det tydeligt, at det er økonomien og den fornuft, som ligger bag denne, der vil sejre over naturen og friluftslivet.

I indledningen blev der stillet en række spørgsmål om, hvorledes mennesket i fremtiden skal praktisere et aktivt friluftsliv. Om mennesket med baggrund i den instrumentelle tilgang til naturen bliver mere og mere fremmedgjorte over for denne og i forlængelse heraf om der er plads til et stort skianlæg som udbygningen af Gaustablikk vil medføre i Norge.

Et projekt som dette, udbyggelsen af Gaustablikk skianlæg, lægger op til en mere komfortabelt og nemmere friluftslivsdyrkelse. Det bliver muligt at foretage sig mere ekstreme ting i naturen, men samtidig på den mindst besværlige måde. Der er ikke lagt op til at nyde en lang vandretur ind over fjeldene og nyde den smukke natur. Fokus er rettet imod at komme hurtigt ind i og ud af fjeldet, at få adrenalinen til at pumpe og så ud af naturen igen og tilbage til storbyen og den teknologiserede hverdag. Med sådan et synspunkt er konklusionen klar: mennesket i det moderne samfund bliver mere og mere fremmedgjorte over for naturen. De flytter sig længere væk fra livet i og med naturen, og med det bliver naturen noget, der skal kæmpes imod og ikke med. En tilstand, der ikke er ønskværdig for hverken menneskene eller naturen.

Norge er et meget smukt land, med stadig mange muligheder for spændende og dejlige naturoplevelser. Norge har ikke brug for store alpinanlæg, som de findes i alperne og Rocky Mountains. Det hører sig simpelthend ikke hjemme i den norske natur.

Norge har en meget stor tradition inden for friluftsliv, og det underbygger man ikke ved at udbygge skianlæg rundt omkring i landet, der begrænser muligheden for i højre grad at nyde naturen på dens præmisser. Den norske natur og friluftsliv er kendt i store dele af verden og er en vigtig del af de kulturelle værdier og den identitet, som er en del af den norske historie, og dermed det grundlag samfundet i dag bygger på. Det er værdier, som er vigtige at bevare og kunne videreføre til kommende generationer gennem et aktivt friluftsliv. Der må satses mere på at bevare det allerede eksisterende og lade den uberørte natur udfolde sig. Der skal dog stadig være plads til, at de mennesker som gerne vil nyde fjeldet uberørt, men samtidig også være åbne for at man ikke kan bremse fremskridtet og udviklingen helt. Der skal være plads til begge, både det aktive friluftsliv og de mere kommercielle skianlæg i den norske natur, men i pagt med naturen og ikke imod.

5. Literaturliste.

Amdahl, Bernt: Projektbeskrivelse

Bomann-Larsen, Tor (1992): Den evige sne, en historie om Norge. J. W. Cappelsens forlag a.s.

Bomann-Larsen, Tor: Fridtjof og Hjalmer. J. W. Cappelsens forlag a.s.

Breivik, Gunnar og Løvmo, Haakon (red.1999): Friluftsliv fra Fridtjof Nansen til Våre Dager. Oslo, universitetsforlaget.

Brev fra Naturvernforbundet i Telemark til Tinn kommune, 07.11-2000. Inspill til kommunedelplan Gausta - Rjukan.

Dahle, Øistein (2001): Hytte eller Hus? Fjell og vidde, nr. 1, 35 årgang, s. 24.

Evensen, Mari Rollag (2001): Milliardutbygging på Gausta. Varden, d. 20.01-2001, årgang 4.

Faarlund, Nils (1992): Støy og stilhet i friluftslivet. Rapport nr. 92:93 fra Statens forurensningstilsyn.

Faarlund, Nils: Friluftsliv, hva - hvorfor - hvordan. Norges Idrettshøgskole, komp. nr. 32.

Fjell og Vidde, nr 1, 2001, 35 årgang. S. 4, lederen, Beskytt Norges Fujiyama.

Gilberg, Runar: Gull men ingen grønne skoger?, en vurdering av idretten i et økologisk Perspektiv? S. 34. Rapportserie udarbejdet af Norges Idrettsforbund og Norges Idrettshøgskole.

Hegge, Hjalmar: Essays og debat. Vidarforlaget, Oslo 1993.

Hegge, Hjalmar (1993): Mennesket og Naturen. S. 27. Antropos forlag a.s, Oslo.

Ingen forfatter: Skianlegg - alpint. Kulturdepartementet - idrettsavdelingen, Norges Skiforbund, Universitetsforlaget.

Johansen, Bjørg W. (2000): Slik blir skiendoradoet. S. 9, Lørdags - RA, d.16.12-2000.

Næss, Arne (1976): Økologi, Samfunn og Livsstil. Oslo, Universitetsforlaget.

Pressemeldning, d. 20.12-2000, Ny vinterdestinasjon på Rjukan. Finde på <http://www.newsonline.no/rjukan>

Pressemelding fra Tinn kommune d. 14.12-2000, - Ingen grunn til å frykte for Gaustatoppens fremtid. Finde på <http://www.newsonline.no/rjukan>.

Pressemelding, d. 10.01-2001. Utbyggere ber kommunen blåse i den globale bærekraften! Finde på <http://naturvern.no/presse>.

Songe, Helge (2001): Det bygges hytter som aldrig før. Varden, d. 20.01-2001, årgang 4.

Sørensen, Merete: Den Grønne Tanke, tekster til naturfilosofi/økosofi. Hans Reitzels forlag, 1988.

Zapffe, Peter Wessel: Avskjed med Gausta. S. 131 i Barske glæder, Pax forlag a/s, Oslo.

Udgivet af

www.vejlederkreds.dk